

Vereniging

Zuidoost-Drenthe

september 1993
2e jaargang, no. 2

Nieuwsbrief

VAN HET BESTUUR

Nu de vakanties achter de rug zijn, willen we als bestuur de leden graag op de hoogte brengen van de stand van zaken binnen onze jonge vereniging.

In de eerste plaats komen we graag nog even terug op de zgn. "lezing", die we in het "bruine" café VEENLUST hebben gehad. De reacties waren zonder uitzondering positief en dat betekent, dat we zo iets zeker moeten herhalen.

Er is ons gevraagd, om het verhaal van de landverhuizers in z'n geheel in een Nieuwsbrief op te nemen. Dat gaat helaas niet, omdat de complete tekst niet voor handen is en omdat het elders gepubliceerd zal worden. Op het ogenblik wordt het verhaal weliswaar stukje bij beetje op schrift gesteld, maar voordat het artikel persklaar is, moet er nog heel wat water door de Runde stromen!

Dat brengt ons op de door ons voorbereide uitgave HISTORIE VAN HET ZUIDENVELD, waarvan we kunnen zeggen, dat de eerste contacten met mogelijke uitgevers, gelegd zijn!

Het is ons echter gebleken, dat een dergelijke uitgave heel veel geld gaat kosten en dat kan onze vereniging zich nog niet permitteren! Het ligt voor de hand, dat het bestuur ijverig naar een alternatief zoekt en we menen die ook gevonden te hebben.

Zuidenveldse studies

In samenwerking met het Nationaal Veenpark gaan we een nieuwe serie starten met onderwerpen, die betrekking hebben op de historie van Zuidoost-Drenthe. Het nieuwe hierbij is, dat die serie steeds één onderwerp zal behandelen - tenzij er bijdragen zijn van maar enkele pagina's; in dat geval zal er een combinatie van enkele artikelen worden gemaakt. We streven naar boekjes van zo'n 32 pagina's. Het voordeel is in de eerste plaats de kosten. Deze zijn op de hier voorgestelde manier beter te "behappen", omdat het een co-productie wordt van de Vereniging en het Nationaal Veenpark en omdat het niet om dikke dure uitgaven gaat. Een gunstige, bijkomende factor is, dat we zo frequenter een boekje kunnen uitgeven en dus ook vaker in de "picture" komen. Na de in de vorige Nieuwsbrief genoemde artikelen, is nog een interessante bijdrage binnengekomen van W. Vischer over het Drentse Californië en mevr. A. D. Rensen-Oosting schreef op ons verzoek iets over de historie van het Noorder Dierenpark. Over het eerstgenoemde onderwerp leest U elders meer!

Statuten

Inmiddels zijn de statuten van onze vereniging in concept klaar en liggen nu bij de notaris ter beoordeling.

bijeenkomsten

Het bestuur blijft zoeken naar onderwerpen voor lezingen, die interessant kunnen zijn voor de leden.

Maar ook denken we aan andersoortige belangwekkende bijeenkomsten, zoals excursies, studiebijeenkomsten e.d.

Ter afsluiting van het voorjaarseizoen hebben we in dat kader toch iets heel aardigs en leerzaam georganiseerd. Degenen, die de tocht over het veen met ons lid, de heer Ensing, hebben meegeemaakt, weten er alles van! De heer Ensing vond namelijk, dat de leden van de vereniging zelf best in staat waren, om iets te organiseren, onder het motto "Door en voor de leden". Nu heeft niet iedereen de mogelijkheid om iets te ondernemen, maar hij gelukkig wel en hij heeft dat spontaan omgezet in daden.

Als bestuur van een vereniging, die heel Zuidoost-Drenthe beslaat, zijn we dan wel verplicht om ook eens een kijkje in het zandgedeelte van deze regio te nemen.

We denken hierbij aan een bezoek aan enkele hunebedden, celtic fields, grafheuvels (tumuli), schansen en wellicht vindt er binnenkort een archeologisch onderzoek plaats op de Hooge Loo te Noordbarge. Deze expeditie hoopt onze voorzitter, de heer G. de Leeuw, te leiden.

Verder staat er een expositie van Oud-Emmen (met originele prentbriefkaarten van onze penningmeester, de heer A. J. Bakker) op het programma, die wellicht gecombineerd kan worden met een bezoek aan het archief van de Gemeente Emmen (onder leiding van ons lid, de heer P. M. Kraan).

Bovendien zit het bestuur te overwegen om een Drentse Koffietafel te organiseren, gecombineerd met een themadag, of een lezingenmiddag. Wellicht is de uit 1681 daterende "Nabershof" voor een dergelijk festijn een geschikte entourage? Ook zou bij die gelegenheid de statuten van de vereniging kunnen worden behandeld.

stadswandeling Coevorden

Inmiddels hebben we ook een stadswandeling door Coevorden gehad, onder de bekwame leiding van Huib Minderhoud. Hij vertelde de twintig aanwezigen, gewapend met 18 paraplu's, het een en ander over het kasteel, de podagrissen, het weeshuis, de kerk, het arsenaal en de aanwezigen zullen de erfenis van Aleida Kramer niet gauw vergeten; immers, tijdens het boeiende betoog van Minderhoud, sloeg de bliksem in en weldra waren we omringd door spuitgasten. De burgerij dacht overigens, dat er een tweede ijzerkoekenoproer was uitgebroken!

De avond werd afgesloten met een bezoek aan het stadsmuseum Drenthe's Veste.

toekomstideeën

Van alle geplande bijeenkomsten ontvangen de leden steeds tijdig bericht. Gezien de kosten is het overigens wel mogelijk, dat we overwegen om zo spoedig mogelijk met een compleet winterprogramma te komen, waarbij we er naar streven, om de bijeenkomsten zoveel mogelijk op een vaste dag te doen plaatsvinden, bij voorbeeld de laatste vrijdagavond van de oneven maanden (26 november 1993, 29 januari 1994, 25 maart 1994 en 27 mei 1994). Let wel: dit is slechts een voorbeeld!

HULPBEHOEVENDE VEENBEWONERS

VEENKOLONIE BARGER-COMPASCUUM

L. S.,

Vergun ons een oogenblik, in naam der menscheijkheid!

Ten hemel schreiend is 't leed, dat geleden wordt door velen van ons eigen volk, tengevolge der absolute werkeloosheid in de veenstreken. In lompen gehuld bedelt daar jong en oud, meest blootsvoets langs de huizen der weinigen, die nog iets te geven hebben. Wat aan werkverschaffing gedaan kan worden (kanaalaanleg) is volkomen ontoereikend. Een gezin, dat dezen steun heeft, moet bestaan van 5—10 gulden per week (vaak 8—10 menschen).

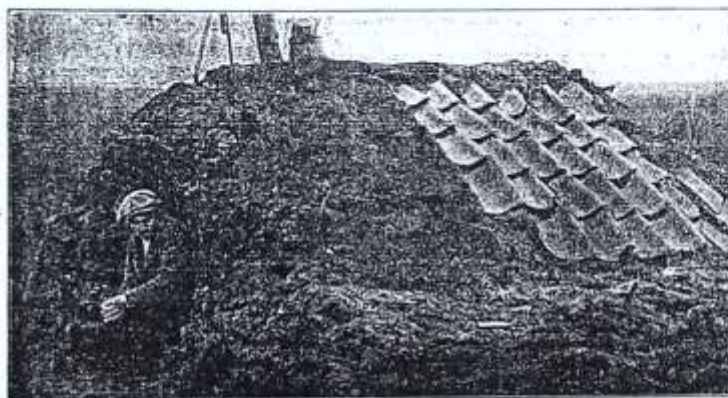

Foto wettelijk afgegaan door de „Werkdoorniek“

TOESTANDEN IN DE VENEN (Drenthe)

Een teringachtige Veenarbeider, die zijn vrouw en 5 kinderen moet onderhouden van 5 gulden in de week.

Wij komen U echter daarvoor niet lastig vallen. Nog schrijnender is het leed door ziekte, uitputting en ondervoeding veroorzaakt. Hartverscheurende toestanden van behuizing, langzame afstomping der wilskracht, enz. werken allerlei ziekten in de hand en de tuberculose-gevallen worden met den dag talrijker. Toen besloot ons Comité alles in 't werk te stellen, om te helpen.

Belangeloos werd een gedeelte eener oude Kerk afgegaan en met giften en bijdragen werd een localiteit ingericht tot hulp bij ziekte. (zie foto 3e pagina). Een wijkzuster werd aangesteld en de geweldige taak die deze verzet, dwingt bewondering af.

Betreuenswaardige Woningtoestanden in de Venen (Drenthe)

Plaggenhut gestut door binten van een oude tartschuit. Bewoond door gezin met 6 kinderen.

Foto wettelijk afgegaan door de „Werkdoorniek“

Keet lang 5, breed 2 en hoog 1.50 Meter. Hierin leven moeder van 63 j. en dochter van 32 j. Wanneer er geveend wordt, werken beiden hard mee, vanaf zonsopgang tot -ondergang. Leven nu van giften en geven.

Niet alleen wordt daadwerkelijke hulp verleend, doch ook leert het volk nu beter toezien, de vervuiling tegengaan, enz.

Helaas nu zullen we dit streven, hoe noodzakelijk ook, weer moeten staken door geldgebrek. We zullen de stakkers weer aan hun lot moeten overlaten en ten prooi aan T. B. C. en vervuiling moeten geven, tenzij financiële hulp spoedig komt. **Ons Comité is in de onmogelijkheid nog meer te doen en de stakkers zelve kunnen niet helpen. Daarom komen wij nu in den uitersten nood een bijdrage verzoeken om ons werk te kunnen voortzetten.**

De wintertijd! Bedenk eens, wat dat zegt voor een totaal verarmd gezin, waar alles ontbreekt. Zie een woning, hier natuurgetrouw afgebeeld en U zal evenals wij huiveren bij de gedachte, dat ouden van dagen, zieken en zwakken onder zulk een dak den winter ingaan. De ijzige wind komt door wanden en dak en verkleumt de stakkers, zonder voldoende kleeding en bedekking. **Stel U eens voor, wat het beteekent, onder zulke omstandigheden ziek te zijn.**

In Uwe kasten bevinden zich wellicht een pak, linnengoed of dekens, voor U niet meer van belang. Zou U die ons willen schenken? Ze doen weer dienst, als waren ze nieuw.

Overgrootmoeder, Grootmoeder en Kleinkind.

Dit krot wordt „bewoond” door een man van 64 en vrouw van 63 jaar met oude zieke moeder van 84 jaar. Alles ontbreekt om dit oudje te geven wat noodzakelijk is. De oude man is bij de werkverschalling 6 uur van huis en er blijft 6—9 gld. per week over voor alle behoeften. Gelukkig dat onze hulp het oudje verpleging en medicijnen verschaft. Hoe lang nog?

Eenigen tijd geleden heeft een energieke poging van het Dagblad „De Telegraaf” tal van bijdragen doen toevloeien; de bron is echter uitgedroogd en het geld verbruikt. **Ons werk heeft de sympathie der autoriteiten. Zoo schreef ons het hoogste gezag in de Provincie dat hij niet anders kon, dan ons werk toejuichen.**

Zeker is, dat Ziekenverpleging en -verzorging hier allernoodzakelijkst zijn. De hier afgedrukte foto's zullen U het bewijs leveren van het onzegbaar leed, dat hier geleden wordt. De WeledelZeergeleerde Heer van Horssen, onze Geneesheer, doet wat hij kan, doch ook hij kan niet alles.

ALERE HULP IS VOOR MIJN, KOMEN BEGRIJPE...
vertrouwen een beroep op Uw menscheijk medegevoel. Moge onze stem ver doorklinken en een
willig oor vinden.
Dringend vragen wij U om een bijdrage.

Onze wijkzuster in het wijkgebouw (een gedeelte
van een oude kerk hiervoor ingericht). Hier werden
vanaf October 1924 ruim 2300 patiënten geholpen.
De zuster legde in dat tijdvak ruim 1600 bezoeken
af. Voorwaar een groote prestatie.

Door geldgebrek zal weldra dit liefdewerk
moeten eindigen. Wij hebben echter hoop, dat, ge-
zien het leed en het schoone doel, weldra de mid-
delen zullen toevloeden, om dit werk voort te
kunnen zetten. Zoo moge het zijn!

Moeder van 6 kinderen. Dankt haar leven aan
Z en Z. De wijkzuster, die deze vrouw bezocht,
oordeelde haar toestand levensgevaarlijk, waar-
schuwde dokter van Horssen; deze gelastte onmid-
delijke overbrenging naar Ziekenhuis (3 uur af-
stand). De man getuigde: Was Z en Z er niet
gewest, dan had ik m'n vrouw niet meer en waren
de kinderen moederloos.

Comité voor Ziekenverpleging en Ziekenverzorging Veenkolonie: Barger-Compascuum (Drenthe)

J. WASSER, Vervener, Barger-Compascuum, Voorzitter.
B. J. BROK, Hoofd O.L. School, Barger-Compascuum, Secretaris
M. J. VERSCHOOR, Leeraar M.O., Rotterdam, Penningmeester
Postrekening No. 113561, Adres: Noordsingel 197a, Rotterdam.
Dr. K. M. VAN HORSSSEN, Arts, Klazienaveen.
B. BERGERVOET, Pastoor, Barger-Compascuum.
G. v. d. GRONDEN, Evangelist, Barger-Compascuum.
Dr. A. F. KRULL, Predikant, Rotterdam.

KLEEDING, DEKENS, GESCHENKEN
(ALLERLEI ARTIKELEN) voor te houden Eazars.
s.v.p. ALLEEN Hulp-Secretariaat Groote Markt 42, Tel. 6202 Rotterdam

 GAVEN IN GELD aan den Penningmeester, M. J. VERSCHOOR, Noordsingel 197a,
Rotterdam, 't zij door **OVERSCHRIJVING, STORTING** op Postrekening No. 113561 (M. J. Ver-
schoor, Penningmeester Z en Z Rotterdam), Postwissel of Aangeteekend schrijven.

UITTREKSEL VAN EEN SCHRIJVEN VAN ONZE WIJKZUSTER,
Mevrouw SEEMANN, te BARGER-COMPASCUUM,
aan onzen Penningmeester de Heer M. J. VERSCHOOR.

Gedateerd 8 November 1925.

... Wat ik dagelijks ontmoet op mijn tochten op den moerassigen veengrond...
In onze 20e eeuw gelooft men niet, dat toestanden als hier bestaan... Ik zal u vertellen, hoe ik onlangs een familie, waar man en vrouw beiden ziek waren, vond. Ze woonden een uur ver in het Veen. Ik kwam aan een bouwvallig huis, wat maar op een flinken stormwind wachtte, om in elkaar te storten. Bij een geweldig rookende kachel, waar geen plaat op was, die paste, zat een man van 80 jaar, die niet meer loopen kon. Een buurvrouw liep rond in het vertrek, maar zieken zag ik niet. Ik vroeg, waar ik zijn moest; ze deden de deuren open van een donkere bedstee; daar lagen, geheel in lompen, een doodzieke vrouw van 38 jaar, en daarnaast haar zieke man. De vrouw had een groote literflesch (met een beetje limonade dat ze gekregen had) naast zich liggen. Daaruit nam ze zó nu en dan een teugje, en reikte ze daarna aan haar zieke man. Gewasschen of verzorgd worden de zieken natuurlijk nooit. Als kruik in bed hadden de burens een gewone flesch genomen, en daar ze geen kurk hadden, werd daarvoor een stukje stof genomen, wat natuurlijk geweldig iekte, en alles ook nog nat was. Bij deze beide zieke menschen sliep des nachts (bij gebrek aan slaapgelegenheid natuurlijk) een meisje van 12 jaar. Ik keek in het rond en dacht: hoe moet ik hier nu helpen, en waar zal ik beginnen! Hier moest in ieder opzicht geholpen worden, want geld was er ook niets in huis, en deze menschen moesten versterkende middelen hebben. Vooreerst begon ik, met te zorgen, dat ze in frissche ledikanten kwamen te liggen, natuurlijk geheel en al met toebehooren, lakens, sloopen, kussens, dekens, enz., want hier was van alles niets. Toen ik de menschen wilde wasschen bleek, dat ze geen enkele handdoek bezaten, geen zeep, geen kam, alles moest van Z en Z worden meegebracht. Nadat ze gewasschen waren, en ik hun in de schoone bedden wilde leggen, bleek dat ze geen enkel hemd ter verschooning bezaten, dus ook daarvoor moest worden gezorgd. Een kom of teiltje om ze te wasschen was er ook niet, nog geen emmer. Een buurvrouw gaf mij een zwarte ijzeren pot, waar anders het eten in gekookt werd. De menschen wisten niet, wat hun overkwam, nu ze frisch en op witte lakens lagen. Op hun eigen bed was nog geen sloop om een kussen. Ik ging eens naar grootvaders bed kijken, want die moest zoolang naar een anderen zoon, en daar die ook geen overloed had, zou hij zijn beddegoed meenemen. Een ontzettend vuil veeren bed om zich toe te dekken en een zak met lompen en wat stroo om op te liggen, terwijl men overal de blauwe hemel door het dak kon zien. Toen ik eenige dagen later in dit gezin kwam, bleek dat de oude vader zijn beide voeten verbrand had; zijn schoondochter beweerde, dat ze er niets van gemerkt had, want Grootvader had de laatste 8 dagen de kousen niet uitgehad...
De vrouw stierf al heel spoedig. De lijken blijven hier nooit op bed liggen, ook al, omdat dit niet gemist kan worden, maar worden doodgevoerd op drie bossen stroo zoo maar midden in de keuken, (want dat is het eenige vertrek wat ze bezitten) op den grond neergelegd. De honden, kippen en katten wandelen er den heelen dag omheen. Natuurlijk wordt in ditzelfde vertrek ook gekookt en gegeten. En denk niet, dat dit huisgezin, het eenige is, er zijn er zoo vele. . . . .

Wie wordt Leider van:

CONCERT, FANCY-FAIR e.d.

ten bate van ons schoone doel?

Op gezellige Avondjes, Clubs enz. bedenkt men vaak de armen en ongelukkigen! Heeft U al aan de Venen gedacht?

Wij ontvingen een bijdrage, bijeenverzameld opeengrootefabriekdoor een der personeel-chefs Wie volgt dit goede voorbeeld?

HULPBEHOEVENDE VEENBEWONERS

Hierbij drukken we een pamflet af uit 1926, dat de op dat ogenblik heersende toestand in de veenkolonie Barger Compascuum weergeeft. Door de heer Gerding worden we er wel op gewezen, dat in de jaren twintig de journalisten niets te veel was, om in geuren en kleuren de ellende te schilderen van Zuidoost-Drenthe. "Veen" betekende in die tijd voor de buitenwereld: ellende, altijd en overal! Maar hij zegt er bij, dat we met dergelijke algemene uitspraken erg voorzichtig moeten zijn: is de uitspraak "veen=ellende" terecht?

In zijn artikel toont hij aan, dat dit lang niet altijd opging. Vaak weigerde men in de venen om de in het westen van ons land ingezamelde kleding (w.o. uit de garderobe van de toenmalige koningin!) in ontvangst te nemen. En om de ten hemel schreiende toestand goed in beeld te brengen werden er weleens foto's gemaakt op heel andere plaatsen dan de tekst suggereerde!

Buiten kijf is, dat de steunacties een groot succes waren en dat de geboden hulp mede bepaald werd door de gepubliceerde foto's. Buiten kijf is ook, dat hulp wel degelijk noodzakelijk is geweest!

(Zie Gerding in: "De Mythe van de Veenarbeid", in "De Kracht der Zwakken", studies over arbeid en arbeidersbeweging in het verleden, pp. 309-332. Amsterdam, z.j.)

STUDIEMIDDAG ZUIDENVELD

Toen de leden op 16 augustus werden uitgenodigd voor de

stadswandeling door Coevorden, werd hun tevens verzocht om maandag de eerste november vrij te houden.

Die eerste maandagmiddag in november bieden wij onze leden, in samenwerking met het Nationaal Veenpark, een studiemiddag aan, die bijzonder interessant en leerzaam beloofd te worden.

Het voorlopige programma vindt U op de achterzijde van deze Nieuwsbrief.

Deze bijeenkomst is niet alleen voor onze leden, maar U geniet wel enige korting! Het bijzondere van deze middag is, dat het eerste exemplaar gereed zal zijn van de historische serie, waarvan op pagina 1 sprake is. De tekst daarvan staat op de schijf en momenteel worden er foto's en tekeningen gemaakt, ter ondersteuning van de tekst.

Deze studiemiddag is een experiment en we zijn erg benieuwd hoe dit uitpakt. Het bestuur heeft er hoge verwachtingen van!

Mocht dit initiatief aanslaan, dan hopen we elk jaar op de eerste maandag van november een dergelijke studiemiddag te organiseren.

Nog een belangrijke mededeling:

De zaalruimte is beperkt en daarom geldt: wie eerst komt, wie eerst maalt. Inschrijving vindt plaats in volgorde van binnenkomst van de deelnemerskosten. Wees er daarom snel bij.

U mag het geld ook "langsbrengen": dat is natuurlijk de allersnelste methode.

TOT ZIENS!

Redactie-adres Nieuwsbrief:
Berkenrode 4,
7884 TR Barger-Compascuum.
Telefoon: 05913-49631.

(eerste) ZUIDENVELDSE STUDIEDAG

Maandag, 1 november 1993

Nationaal Veenpark, Barger-Compasuum

PROGRAMMA

1.	ONTVANGST EN AANMELDING	13.15-13.45
2.	INTRODUCTIE	
	Welkomstwoord door ir. A. Weishaupt, directeur Nationaal Veenpark en Planetron	13.45-13.55
	Opening door G. de Leeuw, voorzitter studiedag en Hist. Ver. Zuidoost-Drenthe	13.55-14.00
3.	COEVORDEN EN HET ZUIDENVELD	
	H. D. Minderhoud	14.00-14.45
4.	DE TURFVAART IN HET ZUIDENVELD	
	drs. H. Roest	14.45-15.30
5.	PAUZE	
	boekentafel, koffie/thee	15.30-16.00
6.	HET ZUIDENVELD EN ZIJN TAAL	
	dr. G. H. Kocks	16.00-16.45
7.	DE GEMEENTE EMMEN EN HAAR ARCHIEF	
	P.M. Kraan	16.45-17.30
8.	AFSLUITING en aanbieding van het eerste deel van de "Zuidenveldse Studies"	17.30-18.00
9.	SNERTMAALTIJD	18.00-19.00
	(Niet verplicht, maar wel gezellig!)	

Deelnemerskosten:

Studiemiddag: f 12,50 (voor leden van de vereniging f 10,00)

Snertmaaltijd: f 15,00

Het voor U van toepassingzijnde bedrag (f 10,00 of f 25,00) s.v.p. overmaken op rekeningnummer 1043 97 500 (bij de Rabobank te Klazienaveen), ten name van Nationaal Veenpark, Barger-Compasuum, onder vermelding van "studiedag 1993". Het gironummer van de bank is: 1026654.

Na overmaking van de deelnemerskosten ontvangt U nadere informatie.

Mocht U nog inlichtingen wensen, dan kunt U contact opnemen met

G. de Leeuw,
Nationaal Veenpark,
Berkenrode 4,
7884 TR Barger-Compasuum.
Telefoon: 05913-49631
Telefax: 05913-49122.